

ANLATIM BOZUKLUĞU

2023 TAYFA

2. BÖLÜM

YAPISAL BOZUKLUKLAR

YAPIYA DAYALI/ DİL BİLGİSİ YÖNÜNDEN (BAĞLAŞIKLIKLA İLGİLİ) ANLATIM BOZUKLUKLARI

1. ÖZNE EKSİKLİĞİ

Genel olarak sıralı ya da bağlı cümlelerde yüklem aynı özneye bağlandığında anlatım bozukluğu oluşabilir.

Hastane inşaatı hazırda bitecek ve hizmete girecek.

Sergiye ilgili hazırlıklar tamamlanmış, sanatseverlerin beğenisine sunulmuştu.

2. YÜKLEM EKSİKLİĞİ

Farklı yüklem olması gereken cümlelerde, ögelerin aynı yükleme bağlanması anlatım bozukluğuna neden olur.

Memleketime geçen yıl otobüsle, bu yıl uçakla gidiyorum.

Artık ne arabaların gürültüsünü ne uçuşan martıları ne de teknelerini görebiliyordum.

3. ÖZNE – YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

Türkçede cümle kuruluşunda özne ve yüklem arasında tekillik-çoğulluk, olumluluk-olumsuzluk ve kişi uyumuna dikkat edilmelidir.

a. Tekillik-Çoğulluk Uyumu:

Özne tekilse yüklem de tekil olur. Özne çoğul ise yüklem tekil de çoğul da olabilir.

Çocuk uzun bir aradan sonra parkta eğlendi.

Çocuklar uzun bir aradan sonra parkta eğlendi. / eğlendiler.

İnsan dışındaki çoğul varlıklar özne olursa yüklem tekil olur.

Havuzdaki balıklar çocuklar yem attığı köşeye toplandı.

3. ÖZNE – YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

a. Tekillik-Çoğulluk Uyumu:

İnsan dışındaki varlıklara insana ait özellikler verilirse yani kişileştirme yapılırsa öznenin çoğul olduğu durumlarda yüklem çoğul da olabilir.

Kuşlar ağaçta mutluluk şarkısı söylüyor / söylüyorlar.

Özne, çoğul anlam veren belgisiz zamir veya belgisiz sıfatlardan oluşuyorsa yüklem tekil olur.

Herkes senin bu konuda ne kadar haklı olduğunu biliyor.

Birçok öğrenci, ödevlerini son güne bıraktığı için yetiştirememiş.

3. ÖZNE – YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

a. Tekillik-Çoğulluk Uyumu:

Özne, sayı sıfatlarıyla kurulmuş sıfat tamlamasıysa yüklem tekil olur.

İki öğrenci birlikte ders çalışıyor.

Özne, topluluk adı ise yüklem tekil olur.

Orman son çıkan yangınla kül oldu.

3. ÖZNE – YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

b. Kip ve Kişi Uyumı:

Öznede belirtilen kişi veya kişilerin yüklemde tamamını kapsayacak şekilde verilmemesi anlatım bozukluğuna neden olur.

Ben ve kardeşim aynı okuldan mezun olduk.

Sen ve arkadaşların eşyaları birlikte taşıyın.

Yaşlı kadın ve torunları yazları köydeki evde kalıyor. / kalıyorlar.

3. ÖZNE – YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

c. Olumluluk- Olumsuzluk Uyumu:

Aynı özneye bağlanması mümkün olmayan cümlelerde ortak özne kullanılması özneyüklem arasındaki olumluluk - olumsuzluk uyumsuzluğu ortaya çıkarır.

“Hiç kimse, kimse, hiçbiri...” gibi olumsuz öznelerde yüklem olumsuz; “herkes, her biri, hepsi...” gibi olumlu öznelerde yüklem olumlu olmalıdır.

Hiçbiri anlattıklarını dinlememiş, kendi bildiğini okumuştur.

Kimse otobüsün neden gelmediğini bilmiyor, firmayla görüşmek istiyordu.

4. NESNE EKSİKLİĞİ

Sıralı ya da bağılı cümlelerde gerektiği halde nesnenin kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

Hepimiz onunla bir an önce görüşmek istedik ama yerinde bulamadık.

Görevliler kızgın kalabalığa müdahale etti ve sakinleştirdiç

5. DOLAYLI TÜMLEÇ EKSİKLİĞİ

Cümlede fiilimsiye veya yükleme sorulacak "nereye, nereden, kime, kimde, kimden..." sorularına cevap olacak bir sözcük grubu eksikse dolaylı tümleç eksikliği oluşur.

Yargıç olayla ilgili tanıkları çağırıldı ve birkaç soru sordu.

Onun da görüşlerini öğrenmek, yararlanmak istediler.

6. ZARF TÜMLECİ EKSİKLİĞİ

Sıralı ya da bağlı cümlelerde ikinci yükleme ait zarf tümlecinin söylenmemesi anlatım bozukluğuna yol açar.

İşlerini hiÇbir zaman aksatmadı, vaktinden önce bitirip teslim etti.

Otobüste yanıma oturan genç yolculuk boyunca sustu, hiÇ konuşmadı.

7. EDAT TÜMLECİ EKSİKLİĞİ

Sıralı ya da bağlı cümlelerde ikinci yükleme ait edat tümlecinin söylenmemesi anlatım bozukluğuna yol açar.

Gezimiz sırasında oturan cami avlusunda oturan birkaç ihtiyara rastlamıŐ, yörenin tarihiyle ilgili sohbet etmiŐtir.

Yeni taŐındıĐımız bu binada kimseyi tanımıyor, hatta konuŐmuyorum bile.

8. EK FİİL EKSİKLİĞİ

Birden fazla yüklemi olan cümlelerde ilk yüklem son yüklemdeki ek fiile bağlanması anlatım bozukluğuna neden olur.

Çocuklar parkta neşe içinde oynuyor, biz de onları izliyorduk.

Ressamsanız ya da resimle ilgileniyorsanız bu sergiye mutlaka gitmelisiniz.

9. FİİLİMSİ EKSİKLİĞİ

Kimi sözcüklerin aynı eylemsiye bağlanması anlatım bozukluğuna yol açar.

Sinem'le vapurda karşılaşınca simit ve çay içerek eski günleri yad ettik.

Deniz'i buraya gelmeden önce mi, sonra mı aradınız?

10. YARDIMCI EYLEM EKSİKLİĞİ

Bazı yardımcı eylemler olumlu bazıları ise olumsuz şekliyle yükleme bağlanırlar. Yardımcı eylemin ortak kullanıldığı cümlelerde anlatım bozukluğu oluşabilir.

İnsanoğlu yaşamın zorlukları karşısında sabırlı ve yılgın olmamalı.

Hastalık, sağlıklı ve yaşlı olmayan kişileri fazla etkilemiyordu.

11. ÇATI UYUMSUZLUĞU

Cümlede ögeleri ortak kullanılan etken ve edilgen eylemler bir arada bulunduğunda anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

Öğle tatili bitince bankacılık işlemleri yapmaya başlandı.

Bir basın toplantısı yaparak gelişmeler kamuoyuna açıklandı

12. TAMLAMA YANLIŞLARI

Farklı tamlanan gerektiren tamlayanların aynı tamlanana bağlanması ya da tamlayan ya da tamlanan eklerinin eksik olması ya da fazla olması anlatım bozukluğuna neden olur.

Sel felaketi sonrası mağdur olanlara tıbbî ve gıda yardımı yapıldı.

Evi yaptırdıktan sonra bahçesine pek çok meyve ağacı diktik.

12. TAMLAMA YANLIŞLARI

Kalbini kırdığım için üzgünüm.

Sınavı kazandığını duyunca hepimiz çok sevindik.

Yarışmada birinci olduğuna sevindim.

13. EKLERLE İLGİLİ YANLIŞLIKLAR

- ✓ Çoğul ekinin gereksiz kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Ucu yırtık yabancı paralar Merkez bankası dahil, hiçbir yerde işlem görmüyor.

- ✓ Hâl eklerinin birbirinin yerine kullanılması, gereksiz kullanılması veya kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

Bu konuları tekrardan gündeme getirmeyin.

13. EKLERLE İLGİLİ YANLIŞLIKLAR

- ✓ İlgili ekinin ve sıfat yapan "-ki" ekinin gereksiz kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Bu köydeki yaşayan herkes yazın yaylaya çıkar. Evdeki bulunan birkaç eşyasını da gönderdim.

- ✓ İyelik ekinin gerekmediği halde kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Bisiklete binmesini yeni öğrendi.